

AKTUALNI PROBLEMI GOZDARSTVA V SELŠKI DOLINI

Po letu 1964 je vsa dejavnost gozdarstva za družbeni in zasebni sektor kakor tudi zbiranje sredstev gozdnega sklada, ki ga je opravljala občinska služba, prešla v enotno podjetje za celotno gozdnogospodarsko območje (občine Škofja Loka, Tržič, Kranj): Gozdno gospodarstvo Kranj. Območje občine Škofja Loka zajema v organizacijsko operativnem smislu gozdni obrat, ki se nadalje deli na gozdno proizvodne okoliše (v Selški dolini trije), večinoma v skladu z eno ali več gozdnogospodarskimi enotami, ti pa na gozdne okoliše (10 v dolini), ki kot osnovne teritorialne enote obsegajo po 900—1800 ha gozdnih površin — odvisno od intenzitete gospodarjenja.

Gozdovi v Selški dolini so večinoma vsi že dve desetletji urejeni. Razdeljeni so na 5 gozdnogospodarskih enot, od katerih dve (Jelovica in Hrastnik) ob-

Lovska družina iz Železnikov na Mosteh pred pogonom na jelena

Foto arh. Tone Mlakar

GOZDNI FONDI ZA SELSKO DOLINO

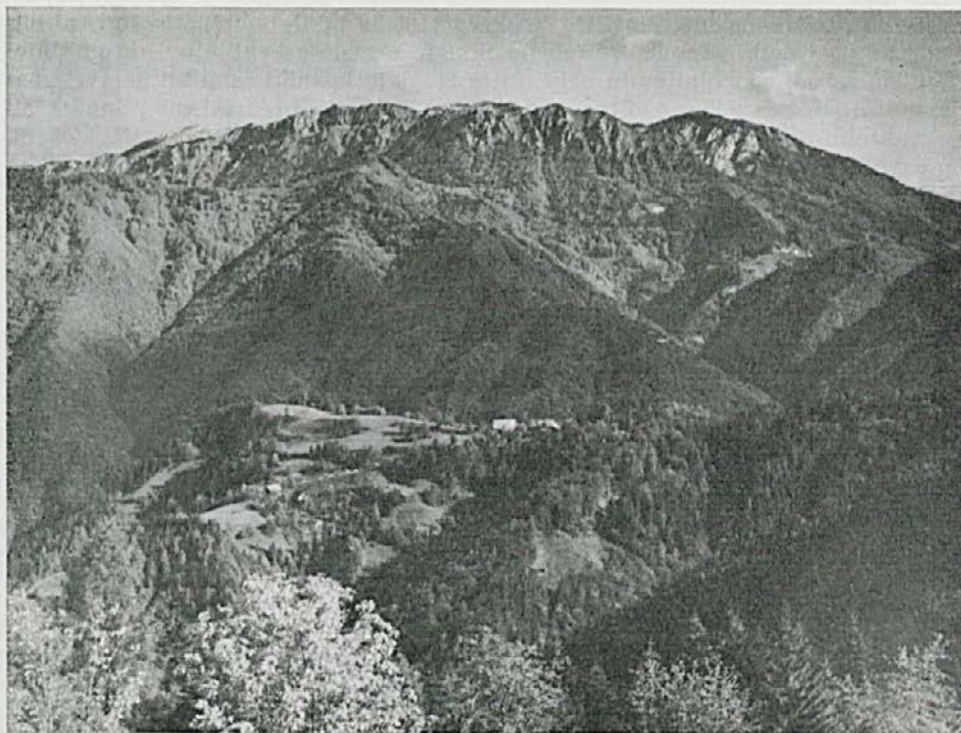
Gozdnogosp. enota	Sektor lajn.	Površ. ha	Živa zaloga lesa v m³		Letni prirastek v m³		Letni etat v m³	
			iglavci	listavci	iglavci	listavci	iglavci	listavci
Hrastnik	družbeni	225	33.431	6.274	2.111,0	123,0	416,5	158,6
								575,1
Jelovica	družbeni	1.237	266.242	54.103	5.772,9	1.182,4	4.612,5	844,5
								5.457,0
Selca	družbeni	213	33.287	8.064	874,5	303,0	496,3	120,7
								617,0
	zasebni	3.516	511.942	203.681	12.787,7	6.490,0	7.926,7	3.153,3
								11.080,0
	skupaj	3.729	545.229	211.745	13.662,2	6.793,0	8.423,0	3.274,0
								11.697,0
Zali log	družbeni	1.543	107.600	74.572	1.835,0	761,0	1.135,0	1.186,0
								2.321,0
	zasebni	3.497	423.696	256.319	8.164,0	3.973,0	4.355,5	3.198,4
								7.553,9
	skupaj	5.040	531.296	330.891	9.999,0	4.734,0	5.490,5	4.384,4
								9.874,9
Železniki	družbeni	296	52.421	8.380	1.249,5	173,9	762,1	97,3
								859,4
	zasebni	3.644	695.060	169.135	16.104,4	3.576,1	10.820,8	2.432,2
								13.253,0
	skupaj	3.940	747.481	177.515	17.353,9	3.750,0	11.582,9	2.529,5
								14.112,4
Skupaj	družbeni	3.515	492.981	151.393	11.842,9	2.543,3	7.422,4	2.407,1
								9.829,5
	zasebni	10.659	1.630.698	629.135	37.056,1	14.039,1	23.103,0	8.783,9
								31.886,9
	SKUPAJ	14.174	2.123.679	780.528	48.899,0	16.582,4	30.525,4	11.191,0
								41.716,4

segata večje komplekse družbenih gozdov, ostale tri pa so sestavljene iz zasebnih gozdov, ki so jim priključeni tudi manjši enklavirani družbeni gozdovi. Nekatere osnovne podatke o gozdovih v Selški dolini prikazuje priloženi pregled.

Površinsko razmerje družbenih in zasebnih gozdov je 25 % : 75 %, povprečna zaloga na 1 ha 205 m³. Povprečno najboljše gozdove ima družbeni sektor na selški Jelovici, kjer dosega hektarska zaloga 295 m³, slede ji zasebni gozdovi enote Železniki 237 m³/ha, družbeni gozdovi enote Železniki z 206 m³/ha, zasebni v Selcih z 204 m³/ha idr., najslabši pa so družbeni gozdovi na Zalem logu s 118 m³/ha. Enako podobo kažejo tudi hektarski letni prirastki. Povprečni za vse gozdove je 4,6 m³. Najvišji je v enoti Hrastnik 9,9 m³/ha, sledi Jelovica s 5,6 m³, Selca in Železniki s 5,4 m³ in Zali log z 2,9 m³. Letni hektarski sečni etati pa so naslednji: Jelovica 4,4 m³, Železniki 3,6 m³, Selca 3,1 m³, Hrastnik 2,6 m³ in Zali log 1,9 m³. Delež iglavcev v zalogi in etatu je 73-odstoten in je v pretežni meri sestavljen iz zdravega lepo raslega kvalitetnega lesa smreke, ki v višjih predelih Jelovice in Dražgoške gore dosega tudi zahteve resonančnega lesa. Za sečnjo je namenjeno 63 % prirastka, ostalo pa se akumulira, da bi popravili splošno stanje gozdov in izkoristili v največji možni meri prirastno sposobnost tal in v 30—40 letih vključno z gojitvenimi in negovalnimi ukrepi dosegli povprečje žive zaloge 260—280 m³/ha. Osnovni cilj gozdnega gospodarjenja je doseči v primerno mešanih sestojih iglavcev in listavcev v 100 do 120-letni obdobji čimveč kvalitetnega lesa, ker klima, talni pa tudi reliefni pogoji bolj pogujejo poudarek na kakovosti kot pa na količini priraslega lesa.

Po podatkih za leto 1971 je napadlo v obeh sektorjih pri poseku 30.404 m³ lesa iglavcev in 9739 m³ listavcev. Od tega so uporabili kmetje za domačo uporabo 1610 m³ iglavcev ali 7,5 % ter 6790 m³ listavcev, pri čemer velja pripomniti, da so tu pretežno drva, s katerimi zalagajo kmečki posestniki tudi širšo in ožjo okolico. Pri iglavcih prevladuje hlodovina za žago, in sicer med 65 do 75 % celotne mase, nadalje ji sledi celulozni les, drogovi, jamski les in drugi sortimenti. Pri bukovini se zaradi slabše kvalitete le 15 do 20 % posekane količine lahko izkoristi za tehnične namene. Predvsem je tu prisotno veliko pomanjkanje industrije, ki bi bila sposobna predelati razmeroma velike količine slabšega lesa listavcev, ki že ostaja v gozdu. Za les, ki so ga lastniki v letu 1971 prodali prek gozdnega gospodarstva, so dobili, če je bil dostavljen na žago ali skladišče na železniški postaji, povprečno 213,99 din za m³, prodajna cena gozdnega gospodarstva pa je znašala 295,12 din. Polovica razlike med prodajno in odkupno ceno se zbere v biološki amortizaciji, iz katere se financira gojenje, varstvo in urejanje gozdov ter graditev in vzdrževanje komunikacij. Preostala polovica pa se uporabi za ostale stroške gospodarjenja z gozdovi, saj je gozdarstvo v obeh sektorjih lastništva izključno prepuščeno samofinanciranju, pa tudi še vedno obremenjeno s precejšnjim deležem družbenega administriranja, ki ni poceni.

Seveda pa že podatki sami govorijo o veliki raznolikosti gozdnih predelov Selške doline. Medtem ko so gozdovi osrednjega in spodnjega dela med najboljšimi gospodarskimi gozdovi ne samo občine, ampak tudi območja, spadajo gozdne površine v zgornjem delu v drugo skrajnost. Razvoj načina gospodarjenja v kmetijstvu in gozdarstvu ter velike in hitre spremembe zaradi deagrarizacije prebivalstva so zapustile v tem delu doline ca. 1500 ha panjevskih gozdov in grmišč, nastalih večinoma iz zaraslih pašnikov, ki danes ne dajejo nobene koristi, čeprav so na pretežno najboljših tleh. Gozdarstvo že skoraj 18 let izvaja na teh zemljiških direktno premeno z zelo zadovoljivimi rezultati.

Pučarjeva kmetija v Martinj vrhu, zadaj Ratitovec

Foto arh. Tone Mlakar

Po poseku grmišča ali panjevca sadimo v skupinah pretežno iglavce v zmesi 86 % smreke, 10 % macesna in 4 % duglazije oziroma zelenega bora. Skupinsko primešamo plemenite listavce 1—4 % površine, in to javor in jesen. V polnilni spodnji sloj bodočega sestoja se bodo še vedno vraščali zelo vitalni listavci, ki se na površini tako dobro pomlajajo in jih je zato z negovalnimi ukrepi treba stalno držati pod nadzorom. Spočetka smo na 1 ha skupaj posadili 5000 sadik, sedaj pa se zadovoljimo s 3400 krepkimi sadikami. Vse dobro ohranjene skupine drevoja in sestoje vključimo v nove površine in tako nastaja mozaik gospodarskih sestojev, ki bodo že po 30—40 letih pričeli vračati vložena sredstva in dajati dobro izkoristljivo in vredno lesno maso.

Pri pripravi površin napade večinoma nekvalitetna lesna masa, ki ostane na mestu v gozdu. Tudi vzdrževanje nasadov zahteva zaradi bujne rasti visoke stroške. V celotnem obdobju dejavnosti je izvršena premena ca. 430 ha in, če računamo vrednost vseh del za 1 ha premene (priprava — posek grmičja, posaditev, spopolnitev in nega z zatiranjem panjastih poganjkov) na 18.000 N din, znese ta velika gozdarska investicija skupaj ca. 7.740.000 N din. Drugi večji gozdnogojitveni problem je zaraščanje doslej negozdnih površin — pretežno pašnikov in travnikov — z gozdnim drevjem. Tudi do te spremembe prihaja vsled naglega prehoda na nove intenzivne oblike kmetovanja, pa tudi zaradi hitrega odliva delavcev iz kmetijstva v bližnje naglo se razvijajoče industrijske centre. Revidije gozdnogospodarskih načrtov so ugotovile, da bo treba vključiti v delno ali

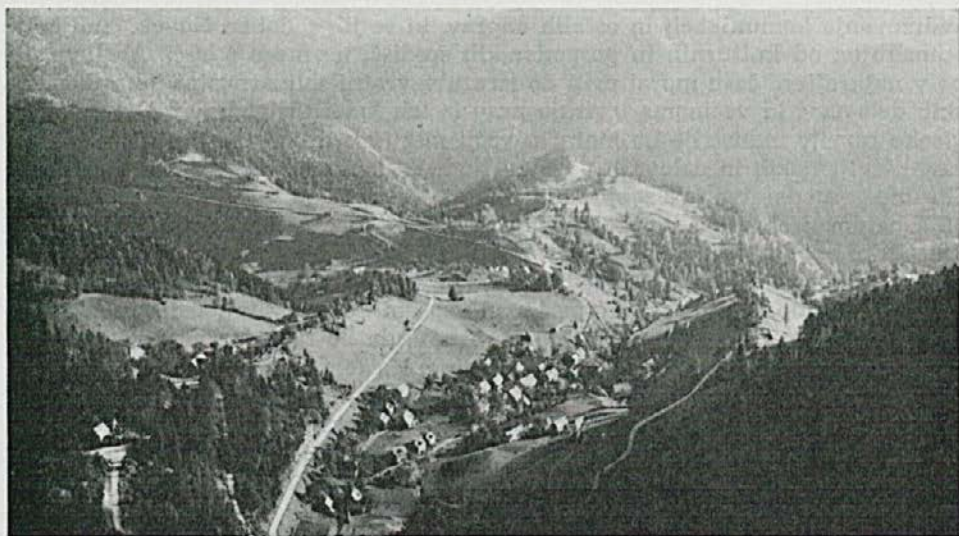
pretežno zaraslo gozdno zemljišče še okrog 1100 ha takih površin, ki so razdrobljene po vsej dolini. Le do 1/3 teh površin je zaraslo s kvalitetnejšim gozdnim drevjem zaradi spopolnitev in nege, ki jo izvajajo lastniki sami ali delavci gozdarske organizacije (pogozditve, spopolnitve, čiščenje predraslega grmovja ali nekvalitetnih osebkov). Preostale površine pa divjajo po svoje, ker sredstev ni. in povečujejo obseg nekultiviranih pa tudi nedonosnih gozdnih površin. Tako je močno prisoten problem, kako še ohraniti in ubraniti določene negozdne površine pred divjim zaraščanjem, ki prav gotovo ne gre v prid ohranitvi lepote mozaika pokrajine in že vizualnega vtisa prisotnosti marljivega človeka na slehernem koščku te zemlje, da ostalih družbenih, ekonomskih in nacionalnih vidikov tega problema ne omenjamo.

Povprečna letna gozdnogojitvena dela, opravljena v zadnjih obdobjih (po 1966. letu) v enotah Selške doline, prikazuje naslednji pregled:

Vrsta dela	družbeni ha	Gozdovi zasebni ha	skupaj ha
1. Osnovno pogozdovanje	1,0	3,5	4,5
2. Spopolnitev	1,2	3,9	5,1
3. Pogozditev premen	19,3	7,9	27,2
4. Pogozditev negozdnih površin	1,7	7,7	9,4
5. Priprava tal	18,7	3,1	21,8
6. Priprava sestojev	0,4	8,4	8,8
Skupaj obnova	42,3	34,5	76,8
7. Žetev plevela	70,6	70,6	141,2
8. Nega mladja	18,4	26,5	44,9
9. Čiščenje gošče	18,3	51,8	70,1
10. Prvo redčenje	19,2	13,8	33,0
11. Gnojenje	2,2	—	2,2
Skupaj nega	128,7	162,70	291,4
Vsega skupaj	171,0	197,2	368,2

Investicijska dejavnost gozdarstva v dolini je bila v preteklem desetletju v glavnem usmerjena v zgraditev omrežja cest in vlak, kar je bilo pogoj za obstoj vasi, naselij pa tudi razmeroma velikega števila posameznih kmetij — »celkov«.

Z naglim odhodom predvsem mlajših delavcev s kmetij v industrijske obrate doline je postal žgoč problem za obstoj kmetij, ki so na pogosto zelo oddaljenih hribovskih predelih tja do višine 1100 m. Modernizacija kmetijstva, uporaba strojev, gradnja novih sodobnejših objektov pa ne navsezadnje tudi dopolnilno delo v dolini — vse to je zahtevalo odprtje teh gorskih predelov. Gozdno gospodarstvo je po letu 1965 gradilo samo na tem območju letno od 8 do 16 km cest. Danes je v Selški dolini skupaj 262 km cest, od tega je 27 km izključno gozdnih cest, ki so namenjene samo odpiranju gozdov, 78 km je cest, ki so slabše urejene ter odpirajo posamezne kmetije ali zaselke, vodijo pa tudi skozi gozdove, 157 km cest pa je javnih. Danes razen nekaj najvišjih naselij pod Ratitovcem ni več vasi niti večje kmetije, ki bi ne bila po cesti povezana z dolino. Samo iz biološke amortizacije in stroškov gospodarjenja gre letno 500.000

Sorica z roba pod Donerskoglom

Foto arh. Tone Mlakar

do 600.000 N din za gradnjo, rekonstrukcijo in vzdrževanje cestnega omrežja. Velik delež pri graditvi in vzdrževanju pa imajo posamezni kmetje, ki so pogosto prispevali še dodaten del sredstev, bodisi v denarju ali delu, pa tudi krajevne skupnosti, ki predstavljajo danes koordinatorja del pri vzdrževanju teh kombiniranih prometnic. Tudi v bodoče bo delo na tem področju zahtevno, saj bo treba prav za potrebe gozdarstva zgraditi še veliko utrjenih pa tudi neutrjenih cest in vlakov, ki naj služijo sodobnejšim načinom izkoriščanja gozdov z ustrezno mehanizacijo. V družbenem sektorju pa so investicije usmerjene tudi v gradnjo delavskih prebivališč, saj danes gozdni obrat opravlja vsa dela v družbenem in zasebnem sektorju, ki jih ne opravijo kmetje sami, z delavci iz drugih republik, domačih je le še 15 %.

Poseben problem tudi za gozdarstvo predstavlja velika razdrobljenost gozdne posesti v Selški dolini. Celotna zasedba posesti, tj. 10.659 ha, je razdeljena na 1359 lastnikov, kar pomeni, da ima posamezni lastnik povprečno 7,8 ha gozdov, v teh gozdovih pa povprečno seka na leto 26 m³ letnega etata iglavcev in listavcev. Še najmanj je razdrobljena posest v zgornji dolini, kjer so se še vedno obdržale večinoma cele kmetije. Močno pa je drobljenje v okolici večjih naselij v dolini, ki po svoje kažejo na proces zmanjševanja števila kmetij in števila prebivalcev, ki se s kmetovanjem še ukvarjajo. To zmanjševanje pomeni tudi za gozdarstvo danes, še bolj pa v perspektivi, kot je že drugje omenjeno, bolečo točko. Gozdarstvo si zato prizadeva skupno s kmetijskimi organizacijami usposobiti vse tiste kmetije, ki imajo pogoje za perspektivni obstoj, da se čimprej preusmerijo v najbolj donosno dejavnost in da kmetijo zaokrožijo z vsemi možnimi oblikami pridobivanja dohodka. Sem spada prav gotovo še skoraj docela neizkoriščeno vrednotenje pokrajine pa tudi miru in počitka, ki ga lahko nudi obširno področje hribovskega in gorskega sveta Selške doline. V mislih imamo prepotreben razvoj tako imenovanega kmečkega turizma, ki bo pomagal višje vrednotiti delo na oddaljenih kmetijah pa tudi delno vračati visoke stroške

vzdrževanja komunikacij in ostalih naprav, ki se jih sodoben človek, tudi če je odmaknjen od kulturnih in gospodarskih središč, ne more odreči. Mislimo, da bo v najkrajšem času moral priti do izraza vzratni solidarnostni tok industrijskih delavcev, ki večinoma izvirajo prav iz teh kmečkih področij. Del dohodka visoko razvite industrije bo moral v večji meri kot doslej prispevati k osnovni ravni življenjskih in delovnih pogojev ljudi, ki bodo še delali na teh kmetijah. Gozdno gospodarstvo je s svojo hranilno kreditno službo že v letu dni prispevalo 15 kmetom z območja Selške doline 480.000 N din kreditov za posodobljanje kmetijske dejavnosti, ki je osnovni pogoj za obstoj kmetije, v bodoče pa bo tudi s pomočjo družbenih sredstev sodelovalo pri usmeritvi posameznih vasi ali kmetij v dopolnilno dejavnost turizma. Prvi uspešni koraki v tej smeri so že narejeni v Davči in Sorici. Potrebno bo poskrbeti, da bo ta pretežno poletni počitniški turizem podaljšan še v zimsko obdobje. Na tem področju se tudi gozdarji že uspešno uveljavljajo v sistemu izobraževanja kmečkih družin, ki se teh dejavnosti z veliko voljo in prizadevnostjo pa tudi s skromnimi sredstvi že uspešno lotevajo. S strani gozdarstva želimo v največji meri še to, da se delo in skrb kmetov in delavcev v gozdni proizvodnji vrednoti vsaj v enaki meri kot delo delavcev v industrijskih obratih doline in bližnjih mestnih središč, in to neposredno skozi pošteno ceno edinega pridelka, ki danes še vedno nosi vse preveč družbenih bremen — lesa iz gozdov, ki jih Selška dolina na srečo današnjega pa tudi bodočih rodov nima ravno malo.